

1. Introductie

1.1 Aanleiding

In het Klimaatakkoord (2019) is afgesproken dat in 2030, onder regie van de gemeenten, 1,5 miljoen woningen en andere gebouwen zijn verduurzaamd of aardgasvrij zijn gemaakt.

De MRE-gemeenten geven in hun lokale transitievisies warmte (TVW) aan hoe zij de overstap van verwarming door aardgas naar inzet van duurzame warmtebronnen willen realiseren. **Elf van de eenentwintig gemeenten kijken daarbij naar de inzet van groen gas.**

In de Regionale Structuur Warmte van MRE staat groen gas genoemd als een regionale bron.

1.2 Coalition Groen Gas

De coalition of the willing groen gas (vanaf nu de coalition) bestaande uit de gemeenten Heeze-Leende, Gemert-Bakel en Deurne in samenwerking met de MRE, Enexis en de provincie Noord-Brabant heeft, als onderdeel van de uitwerking van de Regionale Structuur Warmte van de MRE, **de inzet van groen gas uit mestvergisting ten behoeve van de lokale en regionale warmtetransitie nader onderzocht.**

Doel van dit onderzoek was meer duidelijkheid te geven over de (on)mogelijkheden van deze inzet in gemeenten in onze regio en de rol van gemeenten en regio daarbij. De bevindingen en aanbevelingen van de coalition staan weergegeven in dit positiedocument.

In twee rapporten (Groen gaspotentie Metropoolregio Eindhoven en Mestvergisting Deurne (beide opgesteld door RHDHV, december 2023)) staat beschreven wat de basisprincipes van het winnen van biogas en groen gas via mestvergisting zijn. Daarnaast is onderzocht wat onze warmtevrage is, hoeveel groen gas beschikbaar is, welke technieken en infrastructuur bestaan en welke stakeholders er zijn en wat hun opinies zijn.

De rapporten zijn als bijlagen bij dit position paper gevoegd.

Dit document dient als input voor een discussie in het regionale portefeuillehouderoverleg waarin wordt gekeken of:

- **regionale afspraken over mestvergisting als onderdeel van een RES 2.0 wenselijk zijn;**
- **hoe groen gas uit mestvergisting kan bijdragen aan de transitie naar aardgasvrij;**
- **welke positie groen gas uit mestvergisting inneemt in het regionale energiesysteem.**

Verder kunnen de resultaten en inzichten van het onderzoek worden gebruikt bij afstemming met de Rijksoverheid, Provincie, lokale activiteiten, andere thema's binnen het MRE en bestuurlijke gesprekken.

2. Bevindingen

De coalition constateert het volgende:

- Gemeenten zijn via het Klimaatakkoord aangewezen als regisseur van de lokale warmtetransitie.
- Zuidoost-Brabant kent veel vormen van biomassa (reststromen uit de voedselproductie, horeca, landbouw en natuur), waaronder dierlijke mest¹.
- Met biomassa kan biogas en groen gas worden geproduceerd, die als bron kunnen dienen voor opwekking van elektriciteit en warmte.²
- De productie van biogas vindt al plaats in onze regio en het aantal projecten en investeringen neemt toe. In een beperkt aantal projecten is ook sprake van omzetting naar en invoeden van

¹ Zie bijlage, rapport RHDHV i.o.v. coalitie

groen gas. Agrariërs en andere partijen in en rond de agrarische sector in de regio zijn al begonnen met projecten voor de productie.

- Netbeheerder Enexis doet al investeringen in de koppeling van gasnetten om decentrale invoeding mogelijk te maken.
- Het Nationaal Plan Energiesysteem geeft groen gas een belangrijke rol om de energievoorziening te verduurzamen, de uitstoot van broeikasgassen te verminderen en de transitie naar een circulaire economie te bevorderen.
- Het Rijk stuurt met Programma Groen Gas en bijmengverplichting op groei van de productie en creëren van een markt voor groengas.
- Ook de Provincie Noord-Brabant ziet productie van groengas als belangrijke bron in de warmtetransitie.²
- De bijmengverplichting volgens de kamerbrief van [...] stuurt middels een CO₂-doelstelling en verplicht energieleveranciers [...] aan huishoudens. De bijmengverplichting bepaalt dat groen gas moet worden ingevoed in het bestaande aardgasnet.³
- Alle gemeenten in de Metropoolregio Eindhoven noemen groengas als mogelijke warmtebron in hun Transitie Visie Warmte (TVW). Elf gemeenten noemen Groen gas als voorkeursoplossing.
- De Warmtenetten Investerings subsidie (WIS) biedt warmtebedrijven subsidie voor investeringen benodigd voor collectieve warmteprojecten, maar geen oplossing voor groen gas als primaire bron.
- Met name vergisting van dierlijke mest leidt tot een gepolariseerde discussie die het thema energietransitie overstijgt.²
- Groen gas kan onderdeel zijn van de transitie naar een duurzamere landbouwsector. Het vergisten van dierlijke mest kan bijdragen aan het behalen van milieu en klimaatdoelen (zie rapportage DHV).

3. Conclusies

Daarom concludeert de coalition:

- Er is een grote marktpotentie voor de productie en invoeding van groen gas.
- Groen gas ontstaan uit mestvergisting vormt een fysieke regionale en/of lokale energiebron.
- Het gebruik van groen gas draagt bij aan de lokale en landelijke CO₂ afname en niet aan het direct aardgasvrij maken van woonwijken. Het gebruik van groen gas kan wel bijdragen aan het aardgasvrij maken van woonwijken door de transitie naar de combinatie van het gebruik van groene stroom en groen gas door middel van hybride warmtepompen. Een optie die beter haalbaar is, dan volledig overschakelen op groene stroom.
- Alternatieve inzet van lokaal geproduceerd groen gas voor lokaal gebruik via lokale infrastructuur ligt niet voor de hand. Het lijkt te duur (wegens de hoge waarde van groen gas) en te risicovol (o.m. wegens de onzekere leveringsvoorwaarden). Door groen gas in te voeden op het bestaande aardgasnet (een verplichting o.b.v. de bijmengverplichting) wordt de leveringszekerheid geborgd.
- Door de bijmengverplichting en de daardoor gecreëerde marktstimulansen wordt invoeding op het aardgasnet aantrekkelijker dan directe toepassing in lokale warmteprojecten.
- Maatschappelijk en politiek draagvlak is cruciaal voor het slagen van zowel de groengasproductie als de warmtetransitie³.

4. Advies

Daarom adviseert de coalition groen gas aan het Poho MRE Energietransitie:

² [Uitvoeringsagenda Mest Provincie Noord-Brabant](#)

³ Zie [Kamerbrief Aanpassingen Bijmengverplichting Groen Gas](#)

⁴ [Brief minister de Jonge van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening aan de Colleges van Burgemeester en Wethouders van 20 juli 2023](#)

- Kennis te nemen van bovenstaande. In gemeenten zou de rol van de inzet van groen gas voor de lokale transitie naar aardgasvrij heroverwogen kunnen worden.
De informatie over de inzet van groen gas opnemen in een factsheet in de (online) Regionale Structuur Warmte.
- In 2024 de bestuurlijk katrekker van de coalition wethouder Van Breugel een lobby te laten starten door in gesprek te gaan met het Rijk over de verdeling van de lusten en lasten van de productie van groen gas met als doel om lokaal een eerlijkere verdeling te krijgen en dit vastgelegd te krijgen in wet- en regelgeving (bijvoorbeeld 50% lokaal eigendom net zoals bij wind- en zonprojecten): Verdeling lusten (meetellen CO₂-reductie, meetellen aardgasvrije doelen) en Lasten (mestvergisters c.s. in de buurt) kan bijvoorbeeld door ook een richtlijn op te stellen voor 50% lokaal eigendom bij de realisatie van opwek van biogas en groen gas net zoals bij wind- en zonprojecten.
Hierin samen optrekken met andere RES-regio's en Provincie waar dezelfde problematiek speelt (onder meer Noord- Midden Limburg, Land van Cuijk, Twente, Groningen).
- Te verkennen of we kunnen aansluiten bij een bestaand initiatief (landelijk, provinciaal of regionaal) en via dit initiatief de belangen vanuit Energietransitie in te brengen;
- Of als aansluiten niet mogelijk is, te verkennen of we een Werkgroep Innovatieve Emissiearme Landbouw in kunnen stellen met energie als onderdeel, met als taak een optimale transitie naar van duurzame landbouw in de regio. Energie is daarbij niet leidend, maar heeft wel een visie (zie bijlage 1). Deze werkgroep kan gebruik maken van de kennis van het Innovatie Netwerk Landbouw die functioneert onder de Versnellingsaanpak Emissiearme Landbouw van de 12 provincies, 5 veehouderijsectoren en het ministerie van LNV. Zie <http://www.innovatie-netwerk-landbouw.nl>.
- In de RES Voortgangsrapportage 2025 en het RES dashboard de productie van groen gas op te nemen. En in de RES 2.0 de rol van groen gas te bepalen.
- Gemeenten te informeren over bovenstaande.

Bijlage 1: Visie van de coalition op realisatie van productie van biogas en groen gas

Inleiding

In de position paper staat het advies om een werkgroep Innovatie Emissiearme Landbouw in te stellen met energie als onderdeel, met als taak te zoeken naar een optimale transitie naar duurzame landbouw in de regio. Energie is daarbij niet leidend, maar heeft wel een visie. Deze visie kan worden gebruikt als uitgangspunt voor o.a. gesprekken met het Rijk en voor de tafel Transitie Landelijk Gebied (de visie is mede gebaseerd om een gesprek met het ministerie van EZK). De visie is als volgt.

Voordelen

Het onderzoek wijst uit dat de meeste interessante optie voor opwekking groen gas is het vergisten van dagverse mest is. Vergisting van dagverse mest heeft diverse voordelen:

- de opbrengst van biogas is het grootst bij het gebruik van dagverse mest;
- in de winterperiode is er een hoger aanbod van mest dan in de zomerperiode vanwege de weidegang van het rundvee. De vraag naar aardgas is hoger tijdens de winterperiode. Om het aardgasverbruik te verlagen tijdens de winterperiode is een logische transitiestap om de gebouwde omgeving te voorzien van een hybridewarmtepompen (wordt ondersteund door De Nederlandse verwarmingsindustrie en promoot door de Rijkdienst voor Ondernemend Nederland (RVO)). In deze situatie gaat groen gas dienen als back up energiebron. Door het realiseren van meer invoeding van groen gas als alternatief voor aardgas neemt het verbruik van aardgas verder af.
- door dagverse mest te vergisten, vermindert de uitstoot van broeikasgassen (methaan en ammoniak) vanuit de mestkelders. Methaan krijgt minder de kans om uit de meststoffen te treden en doordat de vaste mestfractie niet kan reageren met de dunne mestfractie waardoor ammoniak (NH_3) niet ontstaat. De mogelijkheid bestaat dat bij varkenshouderij de (chemische of biologische) luchtwassers minder gebruikt hoeven te worden. Het stroomverbruik daalt hierdoor binnen deze sector en het is minder nodig om het spuiwater vanuit de luchtwasser verder te verwerken (minder transportbewegingen en energiegebruik bij de verwerking).
- het digestaat (het eindproduct dat ontstaat na mest vergisting in biogasinstallaties) kan worden ingezet als meststof voor op het land. Bij het uitrijden en onderwerken van het digestaat (inmiddels aangewezen door de EU als meststof) komt minder geur vrij en is de uitstoot van stikstof minder dan bij uitrijden van pure dierlijke mest. Na het uitrijden is de uitspoeling van meststoffen naar het grondwater minder.
- Het digestaat kan dienen gedeeltelijk worden omgezet in stikstofmeststoffen als vervanger van kunstmest. Het produceren van kunstmest vraagt veel energie (vooral aardgas), bij de productie kan het sterk broeikasgas lachgas (NO_2) vrijkomen en de winning van de grondstoffen voor het produceren van kunstmest gaat gepaard met CO_2 -uitstoot.
- Het vaste deel van het digestaat kan dienen als vervanger van veen bij de productie van potgrond. In veen zit veel CO_2 opgeslagen net zoals in aardolie dat vrijkomt bij de productie van potgrond.
- Vanuit het vaste deel van het digestaat is het mogelijk om isolatie- en bouw materiaal te maken. Bij de productie van de chemische isolatiemaatregelen is veel energie nodig.
- Bij nabewerking van biogas komt CO_2 vrij. De afgevangen CO_2 kan vloeibaar worden gemaakt en worden ingezet voor verduurzaming van de glastuinbouw. De CO_2 is zo schoon dat het eventueel zelfs mogelijk is om de CO_2 in te zetten als koolzuur in de frisdrankindustrie.

De directe omgeving

Het is bekend dat mestvergistingsinstallatie (geur)overlast kunnen veroorzaken in de directe omgeving. De kans bestaat dat directe omwonenden overlast ervaren. De mate van overlast hangt samen met de verschillende typen/soorten en omvang van de mestvergisting. Om deze reden gaan

vaak omwonenden in beroep tegen de verlening van vergunningen voor de realisatie van een mestvergistingsinstallatie. Het gevolg is vertraging in het realisatieproces. Kijkend naar de realisatie van windmolen- en zonneparken is dit een bekend fenomeen. Het realiseren van draagvlak in de omgeving is cruciaal. De vraag is hoe draagvlak wordt gecreëerd.

De provincie heeft in artikel 5.75 lid 1 van haar Omgevingsverordening als voorwaarde opgenomen, dat de opslag, overslag en verwerking van mest niet in de openlucht mag plaatsvinden.

50% lokaal eigendom

In het Klimaatakkoord is afgesproken dat voor grootschalige opwek van hernieuwbare elektriciteit op land gestreefd wordt naar 50% eigendom van de lokale omgeving. Lokaal eigendom is een belangrijk middel om draagvlak voor de energietransitie te versterken, want hiermee blijven de baten van een project in de regio en profiteert de omgeving ervan. Een ander voordeel van een lokale partij als (mede)ontwikkelaar is dat deze de omgeving en de mensen rondom het project kent, en andersom. Met de lokale omgeving als mede-eigenaar en dus mede-ontwikkelaar, worden de beste voorwaarden geschapen voor een gelijkwaardige, open en transparante samenwerking met andere partijen. Dit vertaalt zich in evenwichtige eigendomsverdeling in een gebied waarbij wordt gestreefd naar 50% eigendom van de productie van de lokale omgeving (bewoners en bedrijven). Investeren in een zon –en/of windproject is ondernemerschap. Dat vergt ook mee-investeren en risico lopen. Het streven voor de eigendomsverhouding is een algemeen streven voor 2030. Er is lokaal ruimte om hier vanwege lokale project-gerelateerde redenen van af te wijken.

Kijkend naar de ontwikkeling van mestvergistingsinstallaties is het wenselijk om ook te streven naar 50% eigendom van de productie van de lokale omgeving (bewoners en agrarische bedrijven). Het coöperatieve model biedt de mogelijkheden voor omwonenden om zich te verenigen. De toepassing van het streven van 50% lokaal eigendom voorkomt dat in kader van de bijmengverplichting de energieleveranciers nieuwe mestvergistingsinstallaties overnemen of zelf gaan realiseren waardoor de lusten landen bij de energieleveranciers en de lasten bij de omwonenden.

GroeneWoudGAS

De visie vanuit de coalition is dat de kans van slagen het grootst is als meerdere agrarische ondernemers (en omwonenden) samen gaan werken. Grote commerciële mestvergistingsinstallaties zoals in Sterksel of vergistingsinstallaties op het boerenerf worden om diverse redenen als minder wenselijk gezien door de coalitie. Een voorbeeld voor samenwerking tussen agrarische ondernemers is het bedrijf [GroeneWoudGAS](#) van initiatiefnemer Frank van Genugten uit Sint-Oedenrode. Het bedrijf haalt dagelijks verse koemest op bij lokale melkveehouders. Het bedrijf produceert jaarlijks voor 750 huishoudens groen gas.

Bijlage 2: [Rapport potentie groen gas Metropoolregio Eindhoven](#)

Bijlage 3: [Onderzoeksrapport mestvergisting Deurne](#)